Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
TAMARA ĆAPETA
prednesené 20. novembra 2025 [1]

Vec C-522/24

BG
proti
Ministero della Difesa,
za účasti:
Presidenza del Consiglio dei Ministri

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podala Consiglio di Stato (Štátna rada, Taliansko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Smernica 2000/78/ES – Pojem ‚viera' podľa článku 1 smernice 2000/78 – Osobné názory na očkovanie proti ochoreniu COVID-19 – Povinnosť očkovania uložená vojenskému personálu z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19 – Odmietnutie podrobiť sa očkovaniu proti ochoreniu COVID-19, ktoré viedlo k prerušeniu výkonu práce bez nároku na odmenu"

I. Úvod

1. Od chvíle, keď bolo oficiálne vyhlásené, že pandémia ochorenia COVID-19 už nepredstavuje globálnu hrozbu, ubehli už viac ako dva roky. [2] Súdny dvor však stále dostáva žiadosti o výklad týkajúci sa právnych otázok, ktoré vznikli v období pandémie.

2. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania je jedným z takýchto príkladov. Navrhovateľ vo veci samej (ďalej len „navrhovateľ") sa odmietol podrobiť očkovaniu proti ochoreniu COVID-19, ktoré talianska právna úprava uložila vojenskému personálu ako povinnosť. Navrhovateľovi bol preto prerušený výkon práce pre Ministerio della Difesa (ministerstvo obrany, Taliansko), odporcom vo veci samej (ďalej len „ministerstvo obrany" alebo „odporca"), bez nároku na odmenu, na obdobie približne dvoch mesiacov, po uplynutí ktorého bola povinnosť očkovania zrušená a navrhovateľ sa vrátil do práce.

[1] Jazyk prednesu: angličtina.

[2] Pozri v tejto súvislosti vyhlásenie generálneho riaditeľa Svetovej zdravotníckej organizácie z 5. mája 2023 dostupné na: https://www.who.int/news-room/speeches/item/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing—5-may-2023.

3. Navrhovateľ pred Consiglio di Stato (Štátna rada, Taliansko), vnútroštátnym súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, tvrdí, že prerušenie výkonu jeho práce bolo diskriminačné, pričom uvádza, že bolo založené čisto na jeho osobných nesúhlasných názoroch na očkovanie proti ochoreniu COVID-19, čo podľa jeho názoru predstavuje porušenie ustanovení smernice Rady 2000/78/ES [3].

II. Skutkový stav, prejudiciálne otázky a konanie na Súdnom dvore

4. V rámci reakcie na pandémiu ochorenia COVID-19 uložilo Ministerstvo obrany vojenskému personálu povinnosť podrobiť sa očkovaniu proti ochoreniu COVID-19. Táto povinnosť bola založená na Decreto-legge n. 44/21 (zákonný dekrét č. 44/21) [4].

5. Po stanovení očkovania proti ochoreniu COVID-19 ako základnej pracovnej povinnosti pre určité kategórie pracovníkov sa v článku 4ter zákonného dekrétu č. 44/21 výslovne uložila zamestnávateľom povinnosť overiť, či sa všetci príslušníci vojenského personálu (okrem iných kategórií pracovníkov uvedených v tomto článku [5]) podrobili očkovaniu. Ak by sa zamestnanec nepodrobil očkovaniu, viedlo by to k okamžitému prerušeniu jeho výkonu práce. Takýto zamestnanec by nečelil žiadnym disciplinárnym dôsledkom a jeho pracovnoprávny vzťah by zostal zachovaný. V tej istej právnej úprave sa takisto stanovovalo, že počas obdobia prerušenia výkonu práce sa nebude vyplácať žiadna odmena ani iné pôžitky. Ďalej sa v ňom stanovovalo, že prerušenie výkonu práce bude platiť dovtedy, kým dotknutá osoba neinformuje zamestnávateľa, že začala alebo dokončila prvý cyklus očkovania alebo sa nechala zaočkovať posilňovacou dávkou. Prerušenie by však nemalo trvať dlhšie ako šesť mesiacov, pričom začalo plynúť 15. decembra 2021.

6. Navrhovateľ je vojak, ktorý pracuje pre ministerstvo obrany ako inžinier, a to prevažne v kancelárii, ktorú používa výlučne on, ale s častými schôdzami a stretnutiami s iným vojenským personálom a s civilnými zamestnancami tohto správneho orgánu, ako aj so zástupcami externých spoločností.

7. Odmietol sa podrobiť očkovaniu proti ochoreniu COVID-19, ale vyhlásil, že je ochotný podstupovať každých 48 hodín test na SARS-CoV-2.

8. Rozhodnutím z 10. januára 2022 odporca prerušil navrhovateľovi výkon práce bez nároku na odmenu. Odporca neuložil navrhovateľovi žiadne disciplinárne opatrenie a navrhovateľ si zachoval svoje pracovné miesto.

9. Toto rozhodnutie napadol navrhovateľ mimoriadnym opravným prostriedkom, o ktorom rozhoduje prezident Talianskej republiky.

[3] Smernica z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolaní (Ú. v. ES L 303, 2000, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79) (ďalej len „smernica 2000/78“).

[4] Decreto-legge n. 44 – Misure urgenti per il contenimento dell'epidemia da COVID-19, in materia di vaccinazioni anti SARS-CoV-2, di giustizia e di concorsi pubblici (zákonný dekrét č. 44 o naliehavých opatreniach na potlačenie epidémie COVID-19 v oblasti očkovania proti vírusu SARS-CoV-2, spravodlivosti a výberových konaní) z 1. apríla 2021, v znení Legge 28 maggio 2021 n. 76 (zákon č. 76 z 28. mája 2021), v znení decreto-legge n. 172 – Misure urgenti per il contenimento dell'epidemia da COVID-19 e per lo svolgimento in sicurezza delle attività economiche e sociali (zákonný dekrét č. 172 o naliehavých opatreniach na potlačenie epidémie COVID-19 a na bezpečné vykonávanie hospodárskych a spoločenských aktivít) z 26. novembra 2021, v znení Legge n. 3 (zákon č. 3) z 21. januára 2022.

[5] Povinnosť očkovania proti ochoreniu COVID-19 bola pôvodne stanovená pre zdravotníckych pracovníkov, následne pre pracovníkov zamestnaných v ubytovacích zariadeniach sociálnej pomoci a zdravotníckych zariadeniach a napokon, okrem ďalších kategórií, pre personál v sektoroch obrany, bezpečnosti a verejných záchranných služieb.

10. Consiglio di Stato (Štátna rada), ktorá je vnútroštátnym súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, bola v rámci svojej poradnej funkcie vyzvaná na poskytnutie záväzného stanoviska pre Ministerstvo obrany, ktoré je príslušné dovolanie preskúmať a navrhnúť prezidentovi republiky konečné rozhodnutie.

11. Navrhovateľ pred vnútroštátnym súdom tvrdil, že povinnosť očkovania bola diskriminačná a v rozpore s článkom 2 ods. 2 smernice 2000/78, a to na základe šiestich dôvodov.

12. Po prvé navrhovateľ tvrdil, že bol vystavený priamej diskriminácii v porovnaní s civilným personálom s podobnými povinnosťami, ktorý pracuje pre odporcu, keďže naň sa povinnosť očkovania nevzťahovala. Ďalej uviedol, že povinnosť očkovania mu bola uložená na jeho vlastné riziko, v rozpore s ustanoveniami článku 206bis zákonného dekrétu č. 66/10[6], podľa ktorého môže správny orgán zodpovedný za očkovanie vyhlásiť podanie osobitných vakcín vojenskému personálu za nevyhnutné, aby bolo možné tento personál použiť v konkrétnych operačných podmienkach.

13. Po druhé tvrdil, že bol vystavený nepriamej diskriminácii v porovnaní s očkovaným vojenským personálom, a to len pre svoj nesúhlas s očkovaním, ktorý sa zakladal na jeho osobnom názore, že vakcíny nemali opodstatnený vedecký základ. Hoci navrhovateľ vyhlásil, že je ochotný podstupovať každých 48 hodín test na SARS-CoV-2, táto možnosť mu bola zamietnutá, čo podľa neho bolo v rozpore s článkom 2 ods. 2 písm. b) smernice 2000/78.

14. Po tretie, keďže navrhovateľovi bol prerušený výkon práce bez nároku na odmenu, údajne mu to bránilo v tom, aby počas trvania prerušenia zabezpečil obživu pre seba a svoju rodinu vrátane dvoch maloletých dcér. Navrhovateľ tvrdí, že to predstavovalo porušenie článkov 1 a 24 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).

15. Po štvrté navrhovateľ pôvodne tvrdil, že si nemohol uplatniť právo na ročnú platenú dovolenku. V priebehu konania na vnútroštátnom súde navrhovateľ od tohto dôvodu upustil, keďže povinnosť očkovania bola 25. marca 2022 zrušená.[7]

16. Po piate navrhovateľ tvrdil, že mu bola v rozpore s článkom 19 ZEÚ odopretá účinná súdna ochrana.

17. Po šieste navrhovateľ požadoval náhradu škody za diskrimináciu, ktorú utrpel, prostredníctvom exemplárnej a odrádzajúcej sankcie podľa článku 17 smernice 2000/78.

18. Navrhovateľ ďalej požadoval, aby vnútroštátny súd položil Súdnemu dvoru na prejudiciálne rozhodnutie šesť otázok týkajúcich sa jednotlivých odvolacích dôvodov.

19. Odporca navrhuje dovolanie zamietnuť. Podľa jeho názoru bola sporná povinnosť očkovania stanovená v článku 4ter zákonného dekrétu č. 44/21 zákonne ako osobitná zákonná požiadavka.

[6] Decreto legislativo 15 marzo 2010, n. 66 – Codice dell'ordinamento militare (zákonný dekrét č. 66 z 15. marca 2010 – Vojenský poriadok).

[7] Článok 4ter ods. 1 písm. b) zákonného dekrétu č. 44/21 bol zrušený článkom 8 decreto-legge 24 marzo 2022, n. 24 – Disposizioni urgenti per il superamento delle misure di contrasto alla diffusione dell'epidemia da COVID-19, in conseguenza della cessazione dello stato di emergenza (zákonný dekrét č. 24 z 24. marca 2022 – Naliehavé opatrenia na prekonanie opatrení na boj proti šíreniu epidémie COVID-19 v dôsledku ukončenia výnimočného stavu; ďalej len „zákonný dekrét č. 24/22“).

20. Vnútroštátny súd zamietol piaty a šiesty dôvod a zodpovedajúce prejudiciálne otázky, ktoré navrhoval navrhovateľ, a vzal na vedomie, že navrhovateľ upustil od štvrtého dôvodu. Aj napriek tomu sa tento súd rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru zvyšné prejudiciálne otázky, ktoré navrhol navrhovateľ.

21. Vnútroštátny súd na úvod poznamenal, že otázky, ktoré navrhovateľ položil, sú nedôvodné z hľadiska toho, že zákonnosť vnútroštátneho opatrenia, ktorým sa od zdravotníckeho personálu požadovalo, aby sa podrobil očkovaniu proti ochoreniu COVID-19, a ktoré bolo takisto zavedené zákonným dekrétom č. 44/21, už preskúmal a potvrdil Corte constituzionale (Ústavný súd, Taliansko) v rozsudkoch č. 14/2023, 15/2023 a 185/2023. Podľa vnútroštátneho súdu sa zásady vyjadrené v týchto rozsudkoch, ktoré sú podobné tým, ktoré sú vyjadrené v ustanoveniach práva Únie, na ktoré sa navrhovateľ odvoláva vo svojom dovolaní, vzťahujú aj na povinnosť podrobiť sa očkovaniu zavedenú pre vojenský personál, ktorá je predmetom konania vo veci samej.

22. Pokiaľ ide o prvý dôvod, vnútroštátny súd poznamenal, že v smernici 2000/78 sa stanovujú pravidlá rovnakého zaobchádzania na pracovisku, ktoré sa uplatňujú za bežných okolností. Ako sa však uvádza v článku 2 ods. 5 uvedenej smernice, tieto pravidlá nemajú vplyv na opatrenia stanovené vnútroštátnou právnou úpravou, ktorá je v demokratickej spoločnosti nevyhnutná pre verejnú bezpečnosť a ochranu zdravia. Ďalej uviedol, že povinnosť očkovania bola stanovená z dôvodu mimoriadnych okolností a že vakcíny proti ochoreniu COVID-19 boli schválené ako bezpečné. Legislatívna voľba uložiť povinnosť podrobiť sa očkovaniu vojenskému personálu, ktorý sa na rozdiel od civilného personálu v prípadoch núdze povoláva chrániť verejnú bezpečnosť a má kontakt s verejnosťou, sa v danom okamihu javila ako rozumná a vhodná voľba s cieľom chrániť zdravie samotného vojenského personálu a širokej verejnosti. Podľa vnútroštátneho súdu tak postavenie vojenského personálu a civilného personálu nie je porovnateľné, a preto neexistuje dôvod na diskrimináciu, ktorý uvádza navrhovateľ.

23. Pokiaľ ide o druhý dôvod, vnútroštátny súd poznamenal, že povinnosť očkovania nebola neprimeraná, keďže v tom čase neexistovalo žiadne iné vhodné opatrenie. Metóda testovania sa ako alternatívna povinnosť k očkovaniu používala vo všeobecnejších súvislostiach na prístup jednotlivcov, ktorí nepatrili do kategórií, na ktoré sa vzťahovala povinnosť očkovania, na verejné miesta. Náklady na uvedené testy, ktoré sa museli vykonávať každé dva alebo tri dni, by však neboli udržateľné a pre zdravotníctvo by predstavovali neprijateľnú záťaž. Navyše, keďže výsledky testu neboli k dispozícii okamžite po teste, boli už neaktuálne, pretože testovaná osoba sa mohla nakaziť v čase medzi tým, ako si urobila test a dostala výsledky.

24. Pokiaľ ide o tretí dôvod, vnútroštátny súd poznamenal, že prerušenie výkonu práce nezaočkovaných zamestnancov, ktoré trvalo necelé dva mesiace, bolo v súlade so zamestnávateľovou povinnosťou náležitej starostlivosti a že právo na prácu zakotvené v Ústave Talianskej republiky nemusí nevyhnutne znamenať právo na prácu, ak to predstavuje riziko pre verejné zdravie a pracovník sa rozhodne nedodržiavať ustanovenia týkajúce sa bezpečnosti pri práci vrátane povinnosti podrobiť sa očkovaniu proti ochoreniu COVID-19. Preto aj napriek osobným názorom navrhovateľa predstavovala povinnosť očkovania rozumné a primerané opatrenie v záujme verejného zdravia, a preto vedomé porušenie tejto povinnosti navrhovateľom odôvodňuje prerušenie jeho výkonu práce bez nároku na odmenu.

25. Za týchto podmienok Consiglio di Stato (Štátna rada) rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Vzhľadom na to, že správny orgán nepovažoval za potrebné uložiť vojenskému personálu povinnosť podrobiť sa očkovaniu podľa článku 206bis zákonného dekrétu č. 66/10 pre konkrétne nasadenie a prevziať zodpovednosť za účinky vakcíny, bráni smernica [2000/78] takému vykonaniu, ktoré umožňuje zákonný dekrét č. 172/21 v časti, v ktorej sa mení zákonný dekrét č. 44/21 vložením [článku 4ter ods. 1 písm. b], ktorým sa ukladá vojakovi povinné očkovanie v rozpore s jeho osobným názorom, pretože ho zaväzuje dobrovoľne podstúpiť toto zdravotné ošetrenie, zatiaľ experimentálne, na svoje riziko a nebezpečenstvo, ako dodatočnú požiadavku, aby mohol pracovať v rovnakom pracovnom prostredí ako civilní pracovníci, ktorí nie sú povinní absolvovať toto očkovanie napriek tomu, že vykonávajú funkcie, ktoré z hľadiska nákazlivosti pre ľudí a možnosti byť nakazený sú podobné tým, ktoré vykonáva armáda?

2. Vzhľadom na to, že podľa talianskej právnej úpravy o prístupe na pracovisko, a to aj v kontextoch vysokej koncentrácie ľudí, ako je verejná doprava, štadióny a reštaurácie, v prípade pracovníkov, na ktorých sa nevzťahuje uvedený zákonný dekrét č. 172/21, sa certifikát o očkovaní alebo negatívny výter vykonaný do 48 hodín považujú za rovnocenné, bráni článok 2 ods. 2 písm. b) smernice [2000/78] právnej úprave, akou je zákonný dekrét č. 172/21 v časti, v ktorej sa mení zákonný dekrét č. 44/21 tým, že sa vkladá [článok] 4ter ods. 1 písm. b), v ktorom sa vojakovi ukladá povinnosť očkovania v rozpore s jeho osobným presvedčením, ako nevyhnutná požiadavka na to, aby mohol pracovať v rovnakom pracovnom prostredí, v akom sú prítomní vojaci, ktorí v súlade so svojím osobným presvedčením uznali za vhodné dať sa zaočkovať aj bez povinnosti, napriek tomu, že neočkovaný vojak je k dispozícii a v každom prípade je už povinný predložiť výsledok výteru potvrdzujúceho negatívny test na COVID-19 v intervaloch kratších ako 48 hodín?

3. Porušuje opatrenie upravené v zákonnom dekréte č. 172/21, ktorým sa dopĺňa zákonný dekrét č. 44/21, ktorým sa na základe článku 4ter ods. 3 bráni pracovníkovi, ktorému bol prerušený výkon práce pre porušenie povinnosti podrobiť sa očkovaniu, v tom, aby zákonným spôsobom zabezpečoval podporu rodiny a ochranu a starostlivosť potrebnú pre blaho maloletých dcér, články 1 a 24 [Charty] v zmysle článku 24 Charty?“

26. Navrhovateľ vo veci samej, francúzska a talianska vláda a Európska komisia predložili Súdnemu dvoru písomné pripomienky.

27. Dňa 10. júla 2025 sa konalo pojednávanie, na ktorom predniesli svoje ústne pripomienky navrhovateľ vo veci samej, talianska vláda a Komisia.

III. Analýza

28. Prvým dvom otázkam vnútroštátneho súdu je potrebné sa venovať spoločne. Daný súd sa týmito otázkami v podstate pýta, či je talianska právna úprava, ktorou sa vojenskému personálu ukladá povinnosť podrobiť sa očkovaniu proti ochoreniu COVID-19, v rozpore so smernicou 2000/78, a to z dôvodu, že sa ňou zavádza diskriminačné zaobchádzanie, ktoré sa uvedenou smernicou zakazuje.

29. Na zodpovedanie tejto otázky je najprv potrebné posúdiť, či je smernica 2000/78 uplatniteľná na právnu úpravu, akou je právna úprava, ktorú opisuje vnútroštátny súd (časť A).

30. Ak je táto smernica uplatniteľná, je potrebné posúdiť, či predmetná právna úprava predstavuje priamu alebo nepriamu diskrimináciu, a v druhom uvedenom prípade, či môže byť takáto diskriminácia odôvodnená (časť B).

A. Návrh odpovede: Smernica 2000/78 nie je uplatniteľná na okolnosti prejednávanej veci

1. Rozdielne zaobchádzanie na základe profesijných skupín

31. Smernicou 2000/78 sa zakazuje diskriminácia v kontexte zamestnania a povolania na základe týchto dôvodov: náboženstvo alebo viera, zdravotné postihnutie, vek a sexuálna orientácia. [8]

32. Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že dôvody uvedené v článku 1 smernice 2000/78 sú taxatívne a že táto smernica sa netýka diskriminácie založenej na profesijnej skupine alebo pracovisku. [9]

33. Z vnútroštátneho právneho rámca vyplýva, že ustanovenie, ktorým sa nariaďuje povinné očkovanie proti ochoreniu COVID-19, ktoré sa zo začiatku týkalo zdravotníckych pracovníkov a pracovníkov v oblasti verejného zdravia, sa neskôr rozšírilo aj na pracovníkov zamestnaných v ubytovacích zariadeniach sociálnej pomoci a napokon na personál v sektoroch obrany, bezpečnosti a verejných záchranných služieb vrátane vojenského personálu pracujúceho pre Ministerstvo obrany.

34. Civilný personál pracujúci pre Ministerstvo obrany však nepatril do pôsobnosti tejto povinnosti a nebol povinný podstúpiť očkovanie proti ochoreniu COVID-19 na to, aby mohol pokračovať v práci.

35. Preto požiadavka očkovania stanovená v článku 4ter zákonného dekrétu č. 44/21 predstavovala rozdiel v zaobchádzaní medzi vojenským a civilným personálom pracujúcimi pre Ministerstvo obrany. Tento rozdiel v zaobchádzaní je založený na rôznych funkciách, ktoré tieto dve skupiny ľudí zastávajú. Takýto rozdiel však nie je jedným zo zakázaných dôvodov diskriminácie v zmysle smernice 2000/78.

36. Preto, ako tvrdili francúzska vláda a Komisia, rozdiel v zaobchádzaní medzi vojenským a civilným personálom v súvislosti s povinnosťou podrobiť sa očkovaniu proti ochoreniu COVID-19 nevedie k uplatneniu smernice 2000/78.

37. V dôsledku toho sa navrhovateľ nemôže odvolávať na túto smernicu, keď tvrdí, že predmetná talianska právna úprava bola zakázaná z dôvodu, že predstavuje rozdiel v zaobchádzaní medzi vojenským a civilným personálom pracujúcim na Ministerstve obrany.

[8] Článok 1 smernice 2000/78.

[9] Pozri rozsudok zo 17. októbra 2024, Zetschek (C-349/23, EU:C:2024:889, bod 25 a citovaná judikatúra).

2. Viera ako zakázaný dôvod podľa smernice 2000/78

38. Jedným z dôvodov diskriminácie, ktoré sa smernicou 2000/78 zakazujú, je „náboženstvo alebo viera“. Uvedená smernica tak môže byť uplatniteľná, pokiaľ sa v predmetnej právnej úprave skutočne stanovoval priamy alebo nepriamy rozdiel v zaobchádzaní z dôvodu osobnej viery navrhovateľa.

39. Otázkou, ktorá vzniká, preto je, či možno osobné názory navrhovateľa, pre ktoré sa rozhodol nenechať sa očkovať, kvalifikovať ako „vieru“ v zmysle článku 1 smernice 2000/78.

40. V smernici 2000/78 sa neuvádza vymedzenie toho, čo predstavuje viera na účely uplatňovania tejto smernice. [10]

41. Judikatúra Súdneho dvora však poskytuje určité usmernenie, ako chápať význam tohto pojmu.

42. Súdny dvor konštatoval, že keďže sa v článku 1 smernice 2000/78 na účely jej uplatňovania odkazuje na pojmy „náboženstvo“ a „viera“ spoločne, musia sa tieto dva pojmy analyzovať ako *dve strany toho istého a jediného dôvodu diskriminácie* zahŕňajúce náboženskú vieru, ako aj filozofické alebo duchovné presvedčenie. [11]

43. Súdny dvor ďalej konštatoval, že diskrimináciu z dôvodu „náboženstva alebo viery“ treba odlišovať od diskriminácie na základe „politického alebo iného zmýšľania“ [12].

44. Súdny dvor v tomto zmysle vysvetlil, že smernica 2000/78 „sa nevzťahuje ani na politické alebo odborové presvedčenie, ani na umelecké, športové, estetické *alebo iné preferencie*“ [13].

45. Súdny dvor pripomenul, že právo na slobodu svedomia a náboženského vyznania, ako je zakotvené v článku 10 ods. 1 Charty, predstavuje neoddeliteľnú súčasť relevantného kontextu pre výklad smernice 2000/78. [14] Toto právo stanovené v Charte zodpovedá právu zakotvenému v článku 9 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „EDĽP“), ktorým sa ochraňuje „sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania“. Preto je na pochopenie pojmu „viera“ v kontexte práva Únie takisto dôležitý výklad tohto pojmu podľa EDĽP.

46. V rozsudku Vavřička Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) dospel k záveru, že povinnosť očkovania nie je porušením EDĽP, pretože osobný nesúhlas s očkovaním nepatrí pod pojem viery, ktorá je chránená podľa článku 9 tohto dohovoru. Tento súd sa konkrétne domnieval, že osobný nesúhlas sa má považovať za kritický názor a nie za vieru, na ktorú sa

[10] Vymedzenie pojmu „viera“ sa neuvádza ani v právnych predpisoch členských štátov, ani na medzinárodnej úrovni. Niektoré členské štáty však poskytujú k právnym predpisom vysvetľujúce dokumenty, v ktorých ponúkajú usmernenia, ako vymedziť pojem viery. Napríklad v Holandsku sa na vysvetlenie toho, čo by mohol zahŕňať pojem „viera“, prijal pojem „životná filozofia“ (t. j. širšie filozofie, ako napríklad humanizmus, čo sa však nevzťahuje na každý spoločenský názor). V Taliansku vnútroštátne súdy pri rôznych príležitostiach dospeli k názoru, že „viera“ ako chránený dôvod zahŕňa napríklad príslušnosť k odborovému zväzu, a osobné presvedčenie, že by človek mal odmietnuť nosiť zbraň, ako je to v prípade osôb, ktoré odmietajú vojenskú službu z dôvodov svedomia. Pozri v tomto smere European Commission – Directorate-General for Justice and Consumers, CHOPIN, I., GERMAINE, C.: *A Comparative Analysis of Non-discrimination Law in Europe 2024 – The 27 EU Member States compared – Prepared by Isabelle Chopin and Catharina Germaine for the European network of legal experts in gender equality and non-discrimination*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie 2024, s. 18 a 19.

[11] Pozri rozsudky z 15. júla 2021, WABE a MH Müller Handel (C-804/18 a C-341/19, EU:C:2021:594, bod 47); z 13. októbra 2022, S.C.R.L. (Oblečenie s náboženským významom) [C-344/20; ďalej len „S.C.R.L. (Oblečenie s náboženským významom)“, EU:C:2022:774, bod 26], a z 28. novembra 2023, Commune d'Ans (C-148/22, EU:C:2023:924, bod 22).

[12] Pozri rozsudok S.C.R.L. (Oblečenie s náboženským významom) (bod 27 a citovaná judikatúra).

[13] Pozri rozsudok S.C.R.L. (Oblečenie s náboženským významom) (bod 28), kurzívou zvýraznila generálna advokátka.

[14] Pozri rozsudok S.C.R.L. (Oblečenie s náboženským významom) (bod 35 a citovaná judikatúra).

vzťahuje ochrana podľa EDĽP.[15] ESĽP v tejto veci dospel k záveru, že neexistoval žiaden základ na klasifikáciu nesúhlasu s povinným očkovaním ako filozofického presvedčenia, keďže pán Vavřička na vnútroštátnom súde vyhlásil, že jeho nesúhlas s očkovaním je založený na jeho názore, že je v prvom rade škodlivé pre jeho zdravie a zdravie jeho detí. Tento súd preto dospel k záveru, že „jeho kritický názor na očkovanie nepredstavuje presvedčenie alebo vieru *dostatočnej presvedčivosti, závažnosti, konzistentnosti a významu*, aby sa na ne vzťahovali záruky podľa článku 9“[16].

47. Z uvedeného vyplýva, že osobný nesúhlasný názor na očkovanie – ako napríklad na základe obáv týkajúcich sa zdravia – nemožno považovať za filozofické presvedčenie a v zásade sa naň nevzťahuje ochrana poskytovaná smernicou 2000/78.

48. Aby som to uzavrela, smernica 2000/78 v zásade nezakazuje vnútroštátnu právnu úpravu, ktorou sa zavádza povinné očkovanie pre príslušníka ozbrojených síl, ktoré je v rozpore s jeho osobnými názormi.

3. Uplatnenie na okolnosti prejednávanej veci

49. Z uvedeného vyplýva, že navrhovateľ nemôže použiť svoje osobné názory na povinnosť vojenského personálu podrobiť sa očkovaniu proti svojmu zamestnávateľovi, ktorý vykonával vnútroštátnu právnu úpravu, ktorou bola zavedená povinnosť očkovania pre vojenský personál.

50. Navrhovateľ pred Súdnym dvorom tvrdil, že povinnosť očkovania, ktorá mu bola uložená na základe článku 4ter zákonného dekrétu č. 44/21, si od neho vyžadovala, aby podpísal formulár s informovaným súhlasom, v ktorom sa uvádzalo, že dlhodobé vedľajšie účinky vakcín proti ochoreniu COVID-19 vrátane rizika úmrtia nie sú stále známe. Podľa navrhovateľovho názoru bola jeho neistota, pokiaľ ide o riziká spojené s vakcínou, neskôr potvrdená skutočnosťou, že viacero osôb, ktoré vakcínu dostali, následne ochorelo alebo dokonca zomrelo na COVID-19. Hoci boli vakcíny oficiálne označené za bezpečné, navrhovateľ dospel k záveru, že program očkovania proti ochoreniu COVID-19 bol primárne motivovaný komerčnými záujmami farmaceutických spoločností, a preto ohrozoval vojenský personál, ktorý bol povinný nechať sa zaočkovať, bez ohľadu na údajnú účinnosť a bezpečnosť vakcín. Ďalej tvrdil, že nechcel ohroziť svoj vlastný život vystavením sa možným vedľajším účinkom, aby prispel k ziskovým aktivitám farmaceutických spoločností.

51. Navrhovateľov nesúhlas s povinnosťou očkovania bol ešte viac zdôraznený skutočnosťou, že vláda, ktorá túto požiadavku uložila na základe článku 4ter zákonného dekrétu č. 44/21, neprevzala žiadnu zodpovednosť za možné nepriaznivé dôsledky očkovania. Ďalej tvrdil, že by nenamietal proti povinnosti očkovania, pokiaľ by sa uložila podľa článku 206bi*s* zákonného dekrétu č. 66/10.

[15] Pozri rozsudok ESĽP, 8. apríla 2021, Vavřička a i. v. Česká republika, CE:ECHR:2021:0408JUD004762113, ďalej len „Vavřička“, body 335 a 337). V tejto veci napadlo šesť sťažovateľov zákonnú povinnosť očkovať deti proti viacerým infekčným chorobám, ktorá platí v Českej republike. Jeden sťažovateľ dostal pokutu za to, že nenechal očkovať svoje deti, kým ostatní boli rodičia, ktorých deti neboli prijaté do predškolských zariadení z dôvodu nesplnenia povinnosti očkovania. Všetci sťažovatelia sa odvolávali na článok 8 EDĽP a traja z nich sa odvolávali na článok 9 EDĽP. ESĽP sťažnosti na základe článku 9 EDĽP zamietol ako neprípustné.

[16] Pozri rozsudok Vavřička (bod 335), kurzívou zvýraznila generálna advokátka. Toto kritérium – „presvedčenie alebo viera dostatočnej presvedčivosti, závažnosti, konzistentnosti a významu“ – bolo stanovené v rozsudku Campbell a Cosans v. Spojené kráľovstvo. V ňom ESĽP uviedol, že „slovo ‚presvedčenia‘ vo svojom bežnom zmysle samo osebe nie je synonymom slov ‚názory‘ alebo ‚myšlienky‘ tak, ako sa používajú v článku 10 [EDĽP], ktorým sa zaručuje sloboda prejavu; skôr sa podobá pojmu ‚presvedčenia‘ (vo francúzskom znení: ‚convictions‘), ktorý sa objavuje v článku 9 [EDĽP] – ktorým sa zaručuje sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania – a označuje názory, ktoré dosahujú určitú úroveň presvedčivosti, závažnosti, konzistentnosti a významu“. Pozri ESĽP, 25. februára 1982 (CE:ECHR:1982:0225JUD000751176, bod 36).

52. Ako je zrejmé z návrhu na začatie prejudiciálneho konania aj z argumentov, ktoré navrhovateľ predniesol na pojednávaní, dospela som k záveru, že navrhovateľ nepredložil žiadne dôkazy o tom, že jeho nesúhlas s povinnosťou očkovania proti ochoreniu COVID-19 vyplýva z filozofického presvedčenia. Jeho nesúhlas s touto povinnosťou má podľa všetkého dva dôvody. Po prvé je založený na jeho kritickom názore týkajúcom sa zdravia, že vakcíny sú nebezpečné okrem iného preto, že ich distribúcia bola prevažne motivovaná obchodnými záujmami farmaceutického odvetvia. Po druhé navrhovateľ kritizoval neochotu vlády prijať akúkoľvek zodpovednosť za možné vedľajšie účinky spôsobené vakcínou, čo bolo dôvodom, prečo vojenskému personálu nezaviedla povinné očkovanie.

53. Ako Komisia poznamenala na pojednávaní, navrhovateľ sa nebráni zmene názoru na základe nových vedeckých údajov, čo znamená, že tento názor nepredstavuje komplexný globálny pohľad na život založený na filozofických alebo duchovných úvahách. Jeho názor sa podľa všetkého obmedzuje na samotnú vakcínu proti ochoreniu COVID-19 a je založený na údajných zdravotných rizikách tejto vakcíny, ktoré podľa navrhovateľa neboli dostatočne posúdené na základe dostupných lekárskych vedeckých dôkazov v čase, keď bola povinnosť očkovania proti ochoreniu COVID-19 zavedená. Jeho námietky proti vakcíne sú takisto vyjadrením jeho nesúhlasu s politikou vlády v súvislosti s povinnosťou očkovania.

54. V tomto zmysle sa nezdá, že by sa navrhovateľ opieral o skutočné filozofické presvedčenie.

55. Všetky uvedené skutočnosti ma privádzajú k záveru, že kritický názor navrhovateľa na povinnosť očkovania nepredstavuje presvedčenie chránené článkom 1 smernice 2000/78.

56. Navrhovateľ sa tak nemôže odvolávať na smernicu 2000/78 s cieľom namietať proti uplatňovaniu zákonného dekrétu č. 44/21 jeho zamestnávateľom.

57. Keď to zhrniem, navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prvú a druhú položenú otázku tak, že smernica 2000/78 nie je uplatniteľná v okolnostiach prejednávanej veci, keďže na údajnú diskrimináciu sa nevzťahuje žiadny z dôvodov diskriminácie, ktoré sa v tejto smernici zakazujú.

58. V smernici 2000/78 sa okrem iného zakazuje diskriminácia na základe „viery“. Osobné názory založené na obavách týkajúcich sa zdravia alebo nesúhlase s politikou očkovania vlády, však nepredstavujú „vieru“ v zmysle smernice 2000/78.

B. Alternatívne

59. Ak však Súdny dvor dospeje k záveru, že osobný názor týkajúci sa očkovania, založený na obavách týkajúcich sa zdravia alebo nesúhlase s verejnou politikou očkovania, je „vierou“ v zmysle smernice 2000/78, je potrebné posúdiť, či zaobchádzanie s navrhovateľom možno charakterizovať ako priamu alebo nepriamu diskrimináciu, a ak áno, či takéto rozdielne zaobchádzanie možno odôvodniť.

60. Priama diskriminácia, ktorá je zakázaná podľa článku 2 ods. 2 písm. a) smernice 2000/78, existuje vtedy, ak rozdiel v zaobchádzaní priamo vyplýva z jedného z dôvodov zakázaných v tejto smernici. Predmetná talianska právna úprava nie je založená na osobnom názore vojenského personálu na očkovanie proti ochoreniu COVID-19. Preto túto právnu úpravu nemožno chápať ako priamo diskriminačnú.

61. Nepriama diskriminácia na základe viery, ktorá je zakázaná podľa článku 2 ods. 2 písm. b) smernice 2000/78, by existovala vtedy, ak by zdanlivo neutrálne pravidlo alebo praktika viedla k znevýhodnenému postaveniu osôb s určitým presvedčením. [17]

62. Ak by sa osobný názor navrhovateľa, ktorý nesúhlasí s povinnosťou očkovania, mal považovať za „vieru“ v zmysle smernice 2000/78, pravidlo zavedené talianskou právnou úpravou, ktorou sa stanovuje prerušenie výkonu práce vojenského personálu, ktorý nie je očkovaný, bez nároku na odmenu, by sa mohlo považovať za nepriame znevýhodnenie týchto príslušníkov ozbrojených síl v porovnaní s ostatným vojenským personálom, ktorý sa dal zaočkovať dobrovoľne.

63. Nepriama diskriminácia však môže byť odôvodnená oprávneným cieľom, ak sú prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa primerané a nevyhnutné. [18]

64. Pokiaľ ide o podmienku týkajúcu sa existencie legitímneho cieľa, talianska vláda vysvetlila, že predmetná povinnosť očkovania proti ochoreniu COVID-19 bola uložená ako organizačné opatrenie týkajúce sa činností a povinností vojenského personálu počas pandémie ochorenia COVID-19. Toto opatrenie malo dvojaký cieľ: na jednej strane malo chrániť príslušníkov ozbrojených síl pred nakazením sa vírusom SARS-CoV-2 pri výkone ich povinností počas pandémie ochorenia COVID-19 a na druhej strane malo chrániť verejné zdravie a zároveň zabezpečiť výkon uvedených povinností.

65. Súdny dvor v rozsudku Nordic Info klasifikoval pandémiu ochorenia COVID-19 ako závažné ohrozenie verejného zdravia, ktoré môže spôsobiť smrť v rámci rôznych kategórií obyvateľstva a preťažiť či dokonca zahltiť vnútroštátny systém zdravotnej starostlivosti. [19]

66. Okrem toho je ochrana verejného zdravia zjavne legitímnym cieľom, ako potvrdzuje ustálená judikatúra Súdneho dvora. V rozsudkoch Memoria a Dall'Antonia Súdny dvor konštatoval, že „ochrana verejného zdravia patrí medzi naliehavé dôvody všeobecného záujmu uznávané právom Únie a členské štáty majú v tejto oblasti širokú mieru voľnej úvahy“ [20].

67. V podobnej situácii ESĽP v rozsudku Pasquinelli a i. v. San Maríno rozhodol, že povinnosť očkovania, ktorú štát uložil určitým zdravotníckym pracovníkom počas pandémie ochorenia COVID-19, mala v núdzovej situácii v oblasti verejného zdravia, ktorá predstavovala vážne riziko

[17] Pozri rozsudok S.C.R.L. (Oblečenie s náboženským významom) (bod 37 a citovaná judikatúra).

[18] Pozri článok 2 ods. 2 písm. b) bod i) smernice 2000/78.

[19] Pozri rozsudok z 5. decembra 2023, Nordic Info (C-128/22; ďalej len „Nordic Info“, EU:C:2023:951, bod 120).

[20] Pozri v tomto smere rozsudok zo 14. novembra 2018, Memoria a Dall'Antonia (C-342/17; ďalej len „Memoria a Dall'Antonia“, EU:C:2018:906, bod 54 a citovaná judikatúra).

pre celé obyvateľstvo, legitímny cieľ chrániť verejné zdravie a práva a slobody iných. Okrem toho tento súd stanovil, že pri rozhodovaní o primeranosti uložených obmedzujúcich opatrení je potrebné zohľadniť ich dočasnú povahu, obmedzenú intenzitu a výnimočné okolnosti. [21]

68. Navrhovateľ vysvetlil, že bol ochotný predkladať dôkaz o negatívnom teste na ochorenie COVID-19 každých 48 hodín, ale to bolo zamietnuté a bol mu prerušený výkon práce pre odmietnutie očkovania. Okrem toho navrhovateľ tvrdí, že hoci bol zamestnaný ako príslušník ozbrojených síl, vykonával administratívnu prácu podobnú práci civilného personálu, ktorý nemusel byť očkovaný, aby mohol naďalej pracovať pre toho istého zamestnávateľa.

69. Týmito argumentmi navrhovateľ spochybňuje vhodnosť a nevyhnutnosť talianskej právnej úpravy.

70. Talianska vláda, hoci rešpektuje slobodu presvedčenia vojenského personálu, zaviedla požiadavku očkovania proti ochoreniu COVID-19 a dala príslušníkom vojenského personálu na výber, či sa nechajú zaočkovať alebo nie. Ak odmietli, bez ohľadu na ich profesijnú úlohu a povinnosti, ktoré vykonávali, dôsledkom bolo dočasné prerušenie ich pracovnoprávneho vzťahu s odporcom.

71. Napriek tvrdeniu navrhovateľa, že ako príslušník ozbrojených síl vykonával kancelárske činnosti s obmedzeným kontaktom s inými osobami, sa takáto povinnosť očkovania nemohla uložiť individuálne na základe jednotlivých prípadov. Namiesto toho sa vzťahovala rovnako na všetkých príslušníkov vojenského personálu pracujúcich pre odporcu, bez ohľadu na to, či verili v účinnosť a bezpečnosť daných vakcín alebo nie.

72. Pokiaľ ide o podmienku týkajúcu sa existencie vhodných a nevyhnutných prostriedkov, súhlasím s názorom talianskej vlády, ktorá vysvetlila, že neexistovali žiadne iné primerané a menej obmedzujúce opatrenia v súvislosti s cieľom, ktorý sa danou vnútroštátnou úpravou sledoval. Aj keby sa testovanie na SARS-CoV-2 mohlo považovať za menej obmedzujúce, neposkytovalo by rovnakú úroveň prevencie ako očkovanie. Ako také by toto riešenie nebolo ani vhodné, ani účinné na zabránenie nakazeniu a šíreniu COVID-19 medzi vojenským personálom a mohlo by ohroziť legitímne snahy vlády v oblasti verejného zdravia o zmiernenie vplyvu pandémie. Okrem toho by si organizovanie častých testov na ochorenie COVID-19 v 48-hodinových intervaloch pre vojenský personál vyžadovalo neprimerané úsilie a náklady, ktoré by systém zdravotnej starostlivosti, ktorý už mal na starosti zvládaním pandémie, ťažko znášal.

[21] Pozri ESĽP, 29. augusta 2024, „Pasquinelli a i. v. San Marino“, CE:ECHR:2024:0829JUD002462222, body 94 až 96 a 128. V roku 2021 prijalo San Maríno zákon, v ktorom sa stanovovalo, že všetci pracovníci v sociálnej a zdravotnej starostlivosti, ktorí prichádzajú do priameho kontaktu s pacientmi, by mali byť očkovaní proti ochoreniu COVID-19. Hoci očkovanie nebolo povinné, zákon stanovil hierarchiu alternatívnych opatrení pre každého, kto ho odmietol, vrátane prerozdelenia povinností alebo preloženia na voľné pracovné miesta vo verejnej správe, v rámci ktorých je kontakt s pacientmi obmedzený, čerpania nahromadenej dovolenky alebo povinného testovania na antigény každých 48 hodín. Iba v prípadoch, keď tieto možnosti nebolo možné realizovať, sa uvažovalo o dočasnom prerušení výkonu služby s mesačným platom, podmienenom vykonávaním spoločensky prospešných činností. Zákonodarca San Marína odôvodnil tento režim tým, že títo pracovníci sú vystavení zvýšenému riziku nákazy a očkovanie je nevyhnutné na ochranu zraniteľných pacientov aj na zachovanie kontinuity sociálno-zdravotného systému. Skupina pracovníkov, ktorí odmietli očkovanie, bola podrobená uvedeným opatreniam a napadla tento režim na ESĽP, pričom tvrdila, že porušuje článok 8 EDĽP a predstavuje nezákonnú diskrimináciu podľa článku 14 tohto dohovoru spolu s článkom 1 protokolu č. 12 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Sťažovatelia tvrdili, že rozdielne zaobchádzanie s očkovanými a neočkovanými zamestnancami nemá dostatočné odôvodnenie podľa EDĽP.

73. Povinnosť očkovania proti ochoreniu COVID-19 mala, naopak, za cieľ znížiť riziko nákazy vojenského personálu a pravdepodobnosť, že následne prenesú SARS-CoV-2 na iných. Navyše v tom čase platilo, že čím vyšší bol podiel očkovaných ľudí, tým menej sa vírus mohol šíriť, čím prispieval k rozvoju kolektívnej imunity.

74. Vzhľadom na uvedené sa domnievam, že vnútroštátna právna úprava spĺňa všetky kritériá stanovené v článku 2 ods. 2 písm. b) bode i) smernice 2000/78, keďže sa ňou sledoval legitímny cieľ ochrany verejného zdravia prostredníctvom prevencie šírenia ochorenia COVID-19 prostriedkami, ktoré boli nevyhnutné a primerané.

75. Preto aj keby Súdny dvor dospel k záveru, že zákonný dekrét č. 44/21 možno charakterizovať ako nepriamu diskrimináciu na základe „viery“ v zmysle smernice 2000/78, navrhujem, aby Súd odpovedal, že takúto právnu úpravu je napriek tomu možné odôvodniť podľa článku 2 ods. 2 písm. b) bodu i) uvedenej smernice, keďže sa ňou sledoval legitímny cieľ, a to ochrana verejného zdravia vrátane zdravia vojenského personálu zamestnaného Ministerstvom obrany. Navyše v čase, keď taliansky zákonodarca túto úpravu prijal, neexistovali žiadne alternatívne opatrenia, ktoré by boli vhodné a menej obmedzujúce na dosiahnutie daného cieľa.

O tretej prejudiciálnej otázke

76. Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či prerušenie výkonu služby bez nároku na odmenu v prípade príslušníka vojenského personálu, ktorý sa odmietol podrobiť očkovaniu proti ochoreniu COVID-19, možno považovať za porušenie článkov 1 a 24 Charty.

77. Ako som uviedla v týchto návrhoch, osobné názory týkajúce sa povinnosti očkovania, ako sú názory vyjadrené navrhovateľom, nepatria pod pojem viery chránenej podľa článku 1 smernice 2000/78. Aj keby tieto názory predstavovali vieru v zmysle uvedenej smernice, nepriama diskriminácia, ktorá z nich vyplýva, by mohla byť odôvodnená verejným záujmom. Dôsledky vyplývajúce z uplatňovania predmetnej právnej úpravy preto nemožno považovať za porušenie ľudskej dôstojnosti alebo práva dieťaťa, ktoré sú chránené článkami 1 a 24 Charty.

IV. Návrh

78. So zreteľom na uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor na prejudiciálne otázky, ktoré položila Consiglio di Stato (Štátna rada), odpovedal takto:

Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolaní, sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby sa vo vnútroštátnom práve uložila príslušníkovi ozbrojených síl povinnosť očkovania v rozpore s jeho osobnými názormi.

Danou smernicou sa okrem iného zakazuje diskriminácia na základe „viery“. Osobné názory založené na obavách týkajúcich sa zdravia alebo nesúhlase s politikou očkovania vlády, však nepredstavujú „vieru“ v zmysle smernice 2000/78.